

1973

SPRAVODAJ

4

SLOVENSKEJ SPELEOLOGICKEJ SPOLOČNOSTI

SPRAVODAJ
Slovenskej speleologickej spoločnosti
Liptovský Mikuláš

Číslo 4
1973

Vydalo Múzeum slovenského krasu
Liptovský Mikuláš

Redakčná rada : PhDr. Juraj Bárta CSc
RNDr. Dušan Kubíny
PhMr. Štefan Roda
Jozef Sucháň
Ing. Peter Štefanča

Zodpovedný redaktor :Alfonz Chovan
riaditeľ MSK

Výkonný redaktor :Ing. Mikuláš Erdös

Grafická úprava :Ján Močiliak

Petr H i p m a n:

Ďalší zostup do priepasti Ohnište

Oblasťná skupina č. 14 Zvolen v spolupráci s Múzeom slovenského krasu v Liptovskom Mikuláši pripravila pre záujemcov z radov členov SSS zaujímavú exkurziu do ľadovej priepasti Ohnište. Účelom tejto akcie bola praktická prehliadka a zoznámenie sa s neobvyklým a exponovaným prostredím vertikálnych ľadových jaskynných sústav, ktoré nie sú bežne prístupné pre jednotlivca ani pre skupinu. Významné bolo metodické poslanie tejto akcie. Všetci účastníci sa oboznámili s moderným technickým vybavením výstroja a jeho používaním pri zostupe do priepasti.

Pozvaní boli vedúci jednotlivých oblastných skupín a niektorí predpokladaní záujemci. Akcia trvala celkom 2 dni a to v dňoch 30. 9. - 1. 10. 1972 a zúčastnilo sa jej celkom 15 osôb. Boli to z MSK a SSJ RNDr. P. Mitter a Ing. Lupták, z oblastnej skupiny č. 3 Rožňava V. Kindernaj, J. Nagy, M. Hujdič a D. Hujdič, z oblastnej skupiny č. 12 Z. Hochmuth a P. Zanvit, z domácej usporiadajúcej skupiny č. 14 Zvolen P. Hipman, J. Slančík, H. Kynclová, I. Štefanovský, J. Rolko a F. Venger.

Na predom pripravenú plošinu u horného otvoru ľadovej priepasti Ohnište bol namontovaný vrátko, ktorý bol vyrobený skupinou č. 14. Týmto vrátkom sa spúšťalo priamo pod ľadový kužeľ do hĺbky -95 m. Odtiaľ nasledoval krátky traverz úzkou puklinou a ďalší zostup už po rebríku až do hĺbky -125 m. Ako prvý bol spustený RNDr. Mitter, aby uskutočnil prvé

kompletné meranie teplôt a vlhkosti vzduchu tejto priepasti. Potom už nasledovalo plynulé spúšťanie ostatných účastníkov. Doba spúšťania do hĺbky -95 m s dvomi až tromi bezpečnostnými alebo vynútenými zastávkami trvala asi 3 minuty. Pod ľadový kužeľ bolo spustených 14 osôb, úplného dna priepasti dosiahlo 13 osôb. Traja účastníci akcie zostúpili aj do úzkej, skalnými blokmi zavalenej pukliny, medzi prvou a druhou priepastou. V týchto miestach zistili silnejšie prúdenie vzduchu. Jedine v tomto mieste je možno hľadať pokračovanie sústavy.

Podobne ako zostup, aj výstup prebiehal pomerne rýchlym tempom. Vytiahnutie jednej osoby vrátkom z hĺbky -95 m trvalo asi 6 minút. Celá akcia v ľadovej priepasti prebehla za 6 hodín pri ukážkovo dodržaných bezpečnostných zásadách a bez akýchkoľvek technických závad. Účastníci spali priamo na vrchole Ohnišťa a druhý deň si ešte prezreli menšiu zaľadnenú Havraniu priepasť.

Pri zostupe do priepasti Ohnišťa bol použitý veľmi ľahký výstroj, ktorý v našej praktickej speleológii zatiaľ toľko chýba. Uvediem preto niekoľko technických podrobností a údajov.

Vrátok klasickej konštrukcie je vyhotovený z kvalitného materiálu, čiastočne z duralu. Má dva hriadele : hlavný hriadeľ, na ktorom je lanový bubon a predlohový hriadeľ. Oba hriadele sú spojené reťazovým prevodom 1 : 2,5. Lanový bubon z hliníkovej zliatiny má priemer Φ 170 mm a v 4 vrstvách je na ňom uložené 120 m lana, priemeru 4 mm a menovitej nosnosti 1130 kp. Na hriadeľ je možné z oboch strán nasadiť kľuky, dĺžka ramena je 260 mm. pri navíjaní zataženej sedačky otáčajú 2 osoby

predlohovým hriadelom. Pri navíjaní prázdnej sedačky otáča jedna osoba hlavným hriadelom. Priamo na bubne je rohatka so západkou, ktorá zaistuje bubon pri navíjaní proti spätnému otočeniu. Pre spúšťanie je na bubni spoľahlivá pásová brzda.

Zoznam a váha použitého výstroja:

vrátok kompletný bez lana.....	11,65 kg
lano oceľové, Φ 4 mm, 120 m dl.....	6,00
Sedačka duralová.....	1,35
2 ks silón. lano, Φ 8 mm, 100 m dl..	10,00
1 ks silón. lano, Φ 10,5 mm 40 m dl...	2,90
1 dural. rebrík, dural. Priečky	3,15
4 duralové karabíny a 2 kladky	0,85

Spolu: : 35,90 kg

Okrem uvedeného výstroja mal každý účastník úväzok a jednu karabínu. Z tejto tabuľky je vidieť, že celková váha výstroja 36 kg je minimálna, a pri tom umožňuje bezpečný, rýchly a pohodlný zostup veľkému počtu osôb.

Z hľadiska perspektívy rozvoja našej praktickej speleológie je nezbytné nutné, aby časť členov SSS bola dobre vyškolená pre prekonávanie vertikálnych úsekov v jaskyniach a bola vybavená ľahkou a kvalitnou vybavenosťou.

Jedine tak bude možné pokračovať v náročnom prieskume našich vertikálnych jaskýň, zúčastňovať sa úspešne zahraničných expedícií a v neposlednej rade vytvoriť účinné a pružné záchranné družstvo pre speleológiu.

Jozef J i r á s e k:

Nová jaskyňa v Belianskych Tatrách !

Jaskyniari oblastnej skupiny SSS č. 4 v Spišskej Belej už druhý rok intenzívne pracujú na prieskume lokalít Suchej a Mokrej diery v povodí Javorinky. Informácie sme získali od člena našej skupiny Stanislava Pavlarčíka, ktorý je t. č. poslucháčom Geologickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. Preskúmal a predbežne popísal medzi inými aj jednu priepasť, ktorá sa nachádza v povodí Javorinky.

Prístup k priepasti je najlepší po prúde Javorinky na druhej strane od veľkého náplavového kužela spod Žltej kopy. Prechádzame popri vápencových blokoch. Povrch blokov pri západnom okraji lúky s kótou 1 254 m je silne skrasovelý s blokovým škrapovým poľom. Nepreskúmaná priepasť sa nachádza pod povrchom jedného bloku vo výške asi 1 245 m.

Na základe týchto informácií, uskutočnila skupina dňa 21. 10. 1973 informatívny povrchový prieskum v okolí spomenutej Suchej a Mokrej diery. Pri tom našla a preskúmala popísanú priepasť. Dosiahnuté výsledky sú pozoruhodné a budú kľúčom pri rozriešení jaskynného systému Suchej a Mokrej diery.

Priepasť svojím charakterom a vonkajším výzorom ani nedávala tušiť skryté tajomstvá. Jej ústie má priemer len okolo dvoch metrov a silne sa zužuje napadanými balvanmi. Preto skupina nebola pripravená na tak rozsiahlu akciu, lebo chcela len v rámci povrchového prieskumu vyznačiť miesto a polohu priepasti. Mali sme však šťastie. Porast v tomto období už bol

úplne odpadnutý, preto už po niekoľkých hodinách prečesávania zložitého terénu sme našli tento spomenutý otvor. Skupina sa rozdelila na 2 časti. Michna, Miško a Pichnár vykonávali zabezpečovacie práce na povrchu a v okolí priepasti, kdežto Gáži, Káňa, Vadovský a Jirásek sa pustili do práce s odstraňovaním balvanov v ústí priepasti. Bolo potrebné očistiť prudko klesajúci otvor v priemere asi 4 m. v hĺbke asi 10 m sme upevnili jediné lano, ktoré sme mali náhodou so sebou a mohlo sa začať so spúšťaním. Aj teraz sme mali šťastie, 40 m lano dvojmo spustené práve postačilo na suťovisko, odkiaľ sa dalo zostúpiť hlbšie. Dostali sme sa po 100 m na neznáme riečisko, do priestorov, kde ešte ľudská noha nestúpila. Dno jaskynnej chodby je zaplnené množstvom drobného preplaveného štrku a piesku. Skoro sme zistili, že prítok aj odtok podzemného potoka je uzavretý sifónmi. Vodou pekne vymodelovanou puklinou sme sa však dostali do ďalšej priestrannej chodby, ktorá miestami má výšku až 20 m. tu nás privítal strašlivý hukot vody. Celý tok podzemnej rieky sa rúti šikmým rúrovitým komínom, pravdepodobne do nižšieho poschodia. Opatrne po stenách sa dostávame znovu k prítoku, kde je už slabšia sintrová výzdoba. Miestami je stav vody značne zvýšený, nakoľko prítok prechádza zúženým korytom až na 50 cm. Sme však už dosť premočení, ďalej tu nemôžeme ostať. Čas pokročil a vonku netrpezlivo čaká druhá časť skupiny. O pol 12 sme znova na povrchu a po rýchlo pripravenom improvizovanom obede ideme opäť dole a pokračujeme v prieskume. Teraz sa už všetci púšťame postupne

do nových podzemných priestorov. Aj teraz sme sa rozdelili na dve skupiny. Káňa, Michna Miško s Pichnárom preskúmali ešte raz dosiaľ zistené priestory v dĺžke asi 400 m, Gáži, Vadovský a Jirásek začali narýchlo s prieskumom bočných chodieb, ktoré preskúmali v dĺžke asi 20 m. Nemohli sme prejsť a zistiť všetky priestory, pretože je to len malá časť, ktorú sme za pomerne krátku dobu a improvizovane stačili preskúmať. Museli sme chytiť posledný spoj z Javoriny o 17 hod, preto odpoľudnia prerušujeme prieskum a vyliezame na povrch. Vyčerpaní, ale duševne spokojní vraciame sa domov a celou cestou plánujeme pokračovanie započatého prieskumu, postup ďalšej práce. Hreje nás radosť z dosiaľ prekonaných asi 600 m pekných podzemných priestorov. Predpokladáme, že tento medzičlánok odhalí tajomstvo Suchej a Mokrej diery a odmení húževnatých jaskyniarov našej skupiny za ich neúnavnú prácu.

Žiaľ, tento popis je príliš stručný a nemôže zatiaľ obsahovať potrebné oficiálne údaje. Nemali sme so sebou potrebné meracie pomôcky, preto ani dĺžky, ani potrebné smery nebolo možné zistiť a boli sme odkázaní len na svoj odhad. V prieskumných prácach pochopiteľne budeme pokračovať a veríme, že v krátkej dobe budeme sa môcť ohlásiť s novými, ešte prenikavejšími výsledkami z prieskumu tejto zaujímavej lokality.

O p r a v a

Na stránkach nášeho Spravodaja SSS sme niekoľkokrát písali o novom významnom objave oblastnej skupiny SSS č. 2 Spišská Nová Ves, najmä však v č. 1/73/str.35- 36/. Vraciame sa k tejto lokalite a uvádzame dnes už presnejšie informácie. V čase, keď sa zostavovalo spomenuté číslo Spravodaja SSS, ešte nebolo úplne jasné, či V. Košel a J. Volek prenikli do priestorov, resp. ďalšieho pokračovania jaskyne Psie diery alebo postúpili do úplne nových, dosiaľ neznámych priestorov. Správa Ing. Jána Tulisa krátko po objave bola ešte veľmi stručná a nedalo sa to z nej jednoznačne posúdiť. Medzitým však jaskyniari zostavili presné súradnice vchodu do jaskyne a taktiež podľa popisu zistili, že sa jedná o úplne novú, samostatnú jaskyňu, ktorá zatiaľ nie je registrovaná, ani zdokumentovaná v archíve MSK a neexistuje o nej žiadna zmienka ani v odbornej literatúre. Na návrh oblastnej skupiny č. 2 Spišská Nová Ves sme pre túto jaskyňu prijali názov **S t r a t e n s k á** jaskyňa a pod týmto názvom sme ju zaregistrovali ako novú jaskyňu. Za účelom zachovania priority uvedených členov skupiny V. Košela a J. Voleka ako objaviteľov tejto jaskyne, považujeme za nutné uverejniť túto opravu.

R e d a k c i a

Ing. Mikuláš E r d ö s:

Študijná expedícia SSS do krasových oblastí

Bulharska

/dokončenie z minulého čísla/

Druhý deň ideme opäť do Tešelu, aby sme odtiaľ navštívili dolinu Trigradskej rieky. Náš sprievodca nám sľubuje, že v závere doliny, asi 9 km od Tešelu uvidíme najkrajšiu scenériu a priepasť Balkánu.

Rýchlo opúšťame Tešela a dávame sa do kaňonu rieky Čaibere, ktorá tečie proti nám. Míňame skupinu mohamedánskych dievčat, ktoré pracujú na oprave cesty. Sú oblečené do dlhých čiernych kaftanov, sú zahalené, ale zato na hlave majú už modernú prilbu pomarančovej farby.

Cesta spočiatku vedie v dosť širokej doline, lemovanej peknými skalistými stráňami, pozdejšie sa zužuje a mení na kaňonovitú dolinu. Z výšky sa valia mohutné suťoviská, ktoré striedajú zalesnené plochy. Kaňon tejto rieky je oveľa mohutnejší ako ten včerajší, susedný, aj prevýšenie oproti okolitým vrchom je väčšie.

Teraz tu prevládajú mohutné galérie vo veľkej výške s krásnymi scenériami, ktoré musíme neustále fotografovať. Od 4 km sa cesta zúži a pokračuje niekoľkými peknými tiesňavami, kde v úzkej skalnej rokline je miesto už len pre premostenú rieku a cestu. Výstražná tabuľa upozorňuje, že hraničná zóna už nie je ďaleko. Za križovatkou je pekný vodopád a odtiaľ rieka s mohutným hukotom prekonáva veľké výškové

rozdiely. V závere kaňonu voda naraz zmizne, resp. vyteká spod skaly, aby odtiaľ prekonala svoju púť podzemím a objavila sa vo forme ponoru v priepasti Djavolskoe grlo. Suché koryto ide do veľkých hĺbok, skaly tiež vystupujú do výšky niekoľko sto metrov. Za systémom jednoduchých cestných tunelov sa točia serpentíny a nám sa naskytá jeden z pohľadov, aký človek málokedy v živote vidí. Neuveriteľne vysoké steny kaňonu, hlboké koryto potoka vytvára bizarný pohľad, na aký sa dlho nezabúda. Ihneď za najvyšším bodom, za serpentínami sa stráca spomenutý potok, ktorý nás pred krátkou dobou opustil dole v údolí. Medzi obrovitými balvanmi sa mohutným hukotom stráca voda potoka, mizne do podzemia, do priepasti Djavolskoe grlo. Táto priepastovitá jaskyňa je právom pokladaná za jednu z najkrajších scenérií nielen Bulharska, ale celého Balkánu. Rieka perejovite sa odráža pomedzi balvanmi, potom padá 40- 50 m vysokou stenou do samotnej priepasti, kde vytvára hrôzostrašný krútnavový kotol. Odtiaľ padá ešte asi 10 m vysokým vodopádom do podzemného jazera, nad ktorým je dosť rozsiahly dómovitý priestor s veľkými kotlovitými vyhlbeninami po podzemnej vode.

Návšteva tejto jaskyne patrí k vrcholným zážitkom našej výpravy, padajúca voda naplňuje podzemný dóm obrovským hukotom a spôsobuje aj vírenie vzduchu. Vo vzduchu sa vznášajú čiastočky roztrieštenej vody, preto šaty po niekoľkých hodinách pobytu v jaskyni sú úplne premočené. Ináč všetko v priepasti je mokré a veľmi šmýkľavé. Rebrík sa musel inštalovať blízko padajúcej vody a visel vo vzduchu asi 40 m. V priepasti bola dobrá vi-

ditelnosť, lebo niekoľkými menšími otvormi po-
medzi obrovskými balvanmi stropu preniká sem
z povrchu dosť svetla. Okolo 11 hod slnko
svieti jedným otvorom priamo do priepasti a
vtedy slnečné lúče vytvárajú nádhernú dúhu
na rozprášených kvapôčkach vody. Priepasť nav-
štívila športová skupina. Bolo treba urobiť aj
zabezpečovacie lanové zábradlie, lebo po-
medzi balvanmi hrozil pád do hĺbky. Prvým 50
metrovým rebríkom nebolo dosiahnuté dno-
hladina podzemného jazera, len do pologuľovi-
tého výklenku. Ďalšími dvomi kratšími rebrík-
mi potom bolo dosiahnuté jazero. Úzke dlhé
jazero končí náhle sifónom, ale jeho prieskum
sa nedal uskutočniť bez väčšej prípravy a bez
nafukovacieho člnu. Návšteva priepasti osta-
la trvalým zážitkom našej výpravy.

II. trasa:

Bedenski Bani - Čepelare- Plovdiv - Karlovo
- Trojan - Rajčeva dupka

Dňa 15. 9. 72 odchádzame z osady Bedenski Bani.
Opúšťame jednu časť Bulharska, kde sme sa o-
boznámili s peknými a zaujímavými krasovými
útvormi. Naša cesta smeruje do mesta Trojan
v severnej časti Starej planiny, kde sa tak-
tiež nachádza významná krasová oblasť Bulhar-
ska. Ideme novou cestou, len nedávno vybudo-
vanou, aj chatky, domky, športové strediská
voňajú novotou. Popri ceste míňame známe zim-
né turistické stredisko Pamporovo, kde sa u-
sporiadávajú mnohé medzinárodné podujatia.
Krajina je tu veľmi pekná, striedajú sa plo-
chy ihličnatých lesov s vysokými skalami,
výšky okolo 1000 m. Zastavujeme sa v peknom
horskom meste Čepelare. Stručný popis v prí-

ručke hovorí, že Čepelare je strediskom drevárskej výroby uprostred borových lesov a že v posledných rokoch sa tu veľmi intenzívne buduje priemysel aj turistika. Pre nás je to však centrum známej krasovej oblasti, stredisko jaskyniarskej skupiny, ktorá báda v jednej z najbohatších krasových oblastí Bulharska. V Čepelare je aj malé skromné krasové múzeum. Exponáty zaplňujú zatiaľ len jednu väčšiu miestnosť, ale v súčasnej dobe už sa buduje veľká poschodová budova pre potreby múzea.

V Čepelare nás privítal Dr. Rajčev, správca múzea a známy bulharský jaskyniarsky pracovník. Oboznámil nás s históriou, s problémami lokálnymi ale aj celoštátnymi, s novými možnosťami bulharských jaskyniarov a s výsledkami, ktoré dosiahli. Pozoruhodné sú exponáty speleobiologické a speleozoologické. Dozvedáme sa, že v bulharských jaskyniach žije na 800 druhov živočíchov, z toho 24 endemitov. Ďalej nám vysvetľuje spôsob organizácie bulharského jaskyniarstva v rámci Bulharského turistického zväzu. Jaskyniari sú organizovaní v 9 rajónoch, ktoré sa delia na podrajóny, čiže skupiny. Každá skupina pracuje v určitom rajóne a vedie dokumentáciu z tej oblasti. Ideme sa pozrieť aj na stavenisko múzea. Bude to veľmi bohato riešená budova s mnohými miestnosťami pre expozície, laboratórne práce aj činnosť klubu jaskyniarov. Má sa dokončiť v roku 1975.

Čas nás však súri a my musíme ísť ďalej. Vraciame sa rovnakou cestou, údolím Čepelarskej rieky. Krátku zastávku venujeme Bačkovskému monastieru a jeho prehliadke. Kláštory sa tešia v Bulharsku veľkej úcte, pretože počas stáročnej tureckej nadvlády tu boli centrá

bulharskej kultúry a odboja. Cez Asenovgrad ideme opäť na Plovdiv a po krátkej zastávke v meste pokračujeme ďalej na sever. Prechádzame kopcovitou krajinou južných výbežkov Starej planiny. Hrebene Starej planiny sa priblížili na dosah. Úbočie horského masívu je odlesnené, tieto plochy zachvátila silná erózia. Kaloferská planina pred nami je takmer holá, len od poloviny je vidieť slabý kriakovitý porast. Pred Karlovom sa strácame v nekonečných kilometroch viníc. Všade, kam len oko dohliadne, vidíme len vinice. Tu sa rodí slávny karlovský muškát. V Karlove sa dlho nezdržujeme, ale ideme ďalej. Prechádzame svetoznámu Ružovou dolinou, kde sú najlepšie klimatické podmienky v Bulharsku pre pestovanie ruží a kde cesta ide vedľa kilometrových plôch ružových lánov. Z údolia odbočujeme do hôr a naraz začíname stúpať odvážnymi serpentinami. Stúpame nekonečne dlho, dlhé minúty a dlhé kilometre. Túto časť Starej planiny budujú intenzívne zvrásnené a tektonicky drvené paleozoické horniny. Miestami míňame vedľa cesty malé ostrovčeky karbonátových hornín. Už sme veľmi vysoko, na krajinu pod nami, na Ružové údolie sa pozeráme ako z lietadla a stále ešte stúpame odvážnymi serpentinami, až niektorým naháňa strach a hrôzu. Konečne sme sa dostali na vrchol stúpania vo výške 1 525 m n. m. Vystúpili sme z údolia viac ako kilometer. Odtiaľ sme zišli na druhú stranu, teraz ostrým klesaním do mesta Trojan, kde sme boli ubytovaní.

Druhý deň sme sa vypravili na návštevu najhlbšej bulharskej jaskyne Rajčeva dupka, v krasovej oblasti Steneto v povodí rieky Čarny Osam, vzdialenej od Trojanu 25 km.

V tejto oblasti uskutočňujú prieskumné práce členovia turistického klubu v Trojane- AMBARICA. Autobus nás vyviezol pod hrebeň Starej planiny k veľmi známemu turistickému stredisku Beklemeto. Odtiaľ po vrstevnici na hranici lesa a kriakov ideme dlhé km. Pomerne nudnú, holú krajinu len občas spestrujú osamelé salaše bulharských pastierov. Vo fialovom opare vzadu sa rysuje pekná krajina. Konečne prichádzame k jaskyni. Okolité územie budujú súvrstvia jurských vápencov, mocnosti asi 15 m. sú to vápence sivé, jemnozrnné s hojnými zvyškami schránok odumretých živočíchov. Medzi súvrstvami vápenca sa vyskytujú mocné vrstvy jurských bridlíc a pieskovecov.

Rajčeva dupka má hĺbku -372 m a dĺžku 1 300 m. zvláštnosťou jaskyne je, že sa vytvorila na rozhraní vápencov a nepriepustných bridlíc. Nadložie a vrchná časť jaskyne vznikla v tvrdom vápenci, kým dolná časť stien a dno tvoria tmavošedé drobivé bridlice. Toto rozhranie jaskyňa sleduje po rovnomernom sklone 30- 40°. Medzi balvanmi je úzky štrbinovitý otvor, ktorým sa vchádza do jaskyne. Cez nepohodlnú plazivku a 8 m priepasť dostávame sa do priestrannej šikmej chodby, ktorá nás sprevádza po celej jaskyni. Tu sa napája malý pramienok, ktorý taktiež pokračuje s nami až ku koncovému sifónu. Od hĺbky -80 m sa mení kludný charakter jaskyne. Nasleduje rad rozsiahlych tektonických dutín, zavalené balvany, medzi ktorými treba cestu hľadať. Takto sa dostaneme do hĺbky -170 m, kde je kritické miesto. Úzkym trojuholníkovým otvorom prešli len tí najtenší členovia skupiny, kým ostatní sa museli prebiť riečišťom potoka. Po ďalších chodbách priteká sem iný potok a na

styku týchto dvoch vznikol väčší priestor, kde sa nachádza už pekná kvapľová výzdoba okrovej farby. Výzdoba je však sústredená na strope a vyvýšených miestach mimo dosah záplavových vôd. Odtiaľ pokračuje priestranná chodba až do hĺbky -372 m. V tejto hĺbke jaskyňa končí balvanovitým závalom. Naplavená hlina upcháva pokračovanie medzi balvanmi a pri veľkých vodách vytvára sa tu jazero. Výdatnosť potoka bola okolo 10-12 lit/sec.

Druhá povrchová skupina navštívila okolie jaskyne. Na týchto sivých vápencoch sú pekne vyvinuté škrapové polia. Po namáhavej ceste a prehliadke krasovej oblasti sme sa ubytovali v turistickej útulni Steneto, kde sme aj strávili 2 noci. Druhý deň sme venovali čisteniu a údržbe materiálu. Skupina geológov odchádza na povrchovú obchôdzku údolím rieky Černi Osam. Aj tu pokračujú sivé vápence s dolomitmi stredného triasu, potom nasleduje lias a doger v podobnom zoskupení ako v oblasti Rajčeva dupka.

Fyzicky najodolnejšia časť výpravy neodpočívala, ale naopak, navštívila náročnú priepasť Ptyčata dupka, vzdialenej od útulne Steneto 1,5 hod chôdze na JZ asi 250 m nad dnom doliny v jej ľavom úbočí. Nenápadný otvor priepasti je v hustom lese stráne. Priepasť dostala pomenovanie podľa kostier vtákov a malých živočíchov, roztrúsených najmä vo vstupnej časti dna priepasti. Táto vstupná časť má úctyhodnú hĺbku -70 m a zvonovite sa rozširuje. Spustený rebrík visí voľne až na dno priepasti, ktoré vytvára domovitý priestor 10/18 m. odtiaľ v oboch smeroch pokračuje jaskyňa. Cez humusovitý kužel dá sa zostúpiť až na najnižšie miesto vstupnej časti. Nie-

koľkými stupňami sme sa dostali do hĺbky rovných -100 m. Z dna vystupuje úzka trhlinová chodba so zaujímavými tvarmi nástenného sint-
ra. Iná tunelovitá chodba s rovným dnom je pekne zdobená podlahovým sintrom. Ďalším puklinovitým priestorom sme sa dostali do veľkej sály, kde táto vetva jaskyne končí. Trojan-
skí jaskyniari však pracujú na objave nových priestorov v druhom závere. Zaujímavou časťou novoobjavených priestorov je bohato zdobená sála.

Jaskynná priepať má peknú a zaujímavú výzdo-
bu. Okrem bežnej sintrovej výzdoby zaujali nás nástenné výrastky hubovitého sintra, vy-
skytujúce sa síce aj v našich jaskyniach, ale tu sú nápadne väčších rozmerov. Podľa údajov miestnych jaskyniarov priepať má hĺbku -105 m a dĺžku 500 m.

Večer sa uskutočnilo v útulni Steneto veľké stretnutie a priateľská beseda s miestnymi jaskyniarmi. Prišli v hojnom počte, priniesli fotografie a plány jaskýň, besedovalo sa o výstroji, športovej speleológii, poslaní speleológie atď. Pri družnej besede vznikli nové známosti a priateľstvá a nadväzovali sa kontakty s bulharskými jaskyniarmi.

III. trasa:

Steneto - Trojanski monastier - Brestnica - Seva dupka - Veliki Tirново - Drjankovski monastier - Bačo Kiro - Šipka - Sliven - Kotel

Skoro ráno sme opúšťali útulňu Steneto a tak-
tiež peknú trojanskú krasovú oblasť. Na krát-
ku dobu sa zastavujeme v Trojanskom monastie-
ri a v neďalekej obci Orešňak sme si prezre-
li peknú a výborne inštalovanú medzinárodnú
výstavu užitého ľudového umenia.

Odtiaľ sa vraciame smerom na západ, aby sme v pahorkatine Predbalkánu navštívili jednu z najznámejších sprístupnených jaskýň Bulharska - jaskyňa Seva dupka. Jaskyňa leží 2,5 km južne od mestečka Brestnica. Vznikla v sivo-bielych vápencoch vrchnej jury s bohatými zvyškami schránok paleofauny. Jaskyňa je sprístupnená v dĺžke asi 300 m s elektrickým osvetlením. Vytvára ju 5 väčších bohato zdobených sálov. Do prvej ešte mierne preniká svetlo s povrchu. Výzdoba v druhej sále bola zničená zemetrasením, preto nebalvanistom dne možno vidieť viac generácií rastu kvapľov. Najkrajšia je výzdoba v poslednej sále - Koncertnej sieni. Je bohato vyzdobená vysokými organovými kvapľami, medzi ktorými vedie úzky chodníček. Vyskytuje sa tu veľa heliktítov. Jaskyňa je pomerne dobre preskúmaná a odborne spracovaná. Viaže sa k nej bohatá história a je známa od nepamäti.

Po prehliadke jaskyne odchádzame a vraciame sa na východ po hlavnej ceste, ktorá vedie do prímorského strediska Varny. Máme pred sebou ďalekú cestu, presúvame sa k Drjanovskému monastieru, kde sa nachádza ďalšia sprístupnená jaskyňa - Bačo Kiro. Po oboch stranách cesty pozorujeme starostlivo, až záhradnícky opracované polia bulharského vidieka. Míňame mesto Loveč, ktoré bolo známe už za rímskeho obdobia. V slávnom mesto Veliki Tirnovu sa zastavujeme na krátku prehliadku mesta. Rozkladá sa terasovite na brehu rieky Jantra a je bývalým kráľovským mestom. V rokoch 1 186- 1 693, v období tzv. druhého cárstva tu bolo hlavné mesto celého Bulharska. K večeru sme dorazili Drjanovskému monastieru, kde v miestnom campu sme prenocovali.

Hlavným programom dňa 19. 9. 72 bola návšteva jaskyne Bačo Kiro. Leží v hlbokkej kaňonovitej doline a vznikla činnosťou malej riečky v svetlosivých vápencoch kriedy. Tieto vápence sú bohaté na skameneliny. V závere doliny je veľmi pekný vodopád, rozbesnený posledným dažďom a gigantický portál inej susednej jaskyne, pod klenbou ktorej je postavená budova hygienickej stanice pre pozorovanie odberu krasovej vody.

Pred vchodom do jaskyne Bačo Kiro sú hlboké vykopávky. Našlo sa tu mnoho archeologického a paleontologického materiálu. Pochádzajú z neolitu a najmä z paleolitu. Sondy odkryli niekoľko vrstiev nad sebou, ktoré sú vzorne upravené a podchytené.

Dĺžka jaskyne je asi 3 km, z toho sprístupnených pre verejnosť je asi 1 200 m. Sprístupnená je len v hline vysekanými a udupanými chodníkmi, ktoré nie sú príliš pohodlné. Prívody vody sa často ženu cez jaskyňu. Geologicky patrí do spodnej kriedy, kde sa vedľa vápencov vyskytujú aj nečisté brekcie. Kvaplovej výzdoby v jaskyni je pomerne málo, skôr vyniká bohatstvom koróznych a evorzných tvarov. Výzdoby je málo, je suchá a z valnej časti zničená. Bohatšia sintrová výzdoba sa vyskytuje len v poslednej časti v tzv. Príjemnej sále.

Pomenovanie jaskyne pochádza podľa patriota Bačo Kiro, ktorý bol vodcom odboja proti Turkom v tejto časti v minulom storočí.

Odchádzame z jaskyne a venujeme málo času aj na prehliadke Drjanovského monastieru. Aj tu prevládajú pamiatky na odboj. Odchádzame z Drjanova a cez Gabrovo mierime opäť na východ. V horskej oblasti po dlhom stúpaní za-

stavujeme sa na Šipke - u pamätníka bojov bulharského národa za slobodu a nezávislosť. Stovky schodov v terénnej úprave vedú k vežovitej monumentálnej stavbe, ktorá sa vypína nad celým okolím. Večný oheň a pietna miestnosť v pamätníku hlása víťazstvo nad tureckou armádou v rozhodujúcej bitke tu v priesmyku roku 1877.

Po krátkom odpočinku pokračujeme ďalej na východ, aby sme navštívili poslednú krasovú lokalitu vo vnútrozemí Bulharska - krasové oblasti v okolí mesta Kotel. Prechádzame opäť úrodnou bulharskou krajinou, kde pokračujú opäť vinice a veľké lány ruží a levandule. Zastavujeme sa na krátku prehliadku v meste textilného priemyslu Sliven. Z hlavnej cesty na Varnu opäť odbočujeme u obce Gorno Aleksandrovo a prechádzame hustými lesmi. Pekné vrásky doskovitých vápencov pripomínajú, že sme opäť v krasovej oblasti, vchádzame do Kotla. Sme v skutočnom kotli, lebo mesto leží v znížene, lemovanej vyvýšeninami, výšky až okolo 1 100 m.

Krasová oblasť v okolí mesta je tvorená planinami, ktoré sú pretkávané hlbokými dolinami so zasutenými stráňami. Na nich je mnoho jaskýň, hlbokých priepastí a krasových prameňov. Rýchlo sme nadviazali kontakt s tunajšími jaskyniarmi, ktorí sú organizovaní a pracujú v klube Zlosten. Vzorne sa o nás postarali a narýchlo zostavili atraktívny program.

Povrchová skupina geológov navštívila Kotel-skú planinu na SV asi 10 km od mesta v sprievode archeológa G. Antonova. Zaujímavý krasový reliéf vytvára mierne zvlnenú plošinu. Budovaná je zo sivých vápencov spodnej kriedy, rohovcovitých vápencov a pieskovcov paleogénu.

Na okraji plošiny vznikli výrazné impozantné bralá. V úbočiach planín vznikli škrapové polia a na plošinách závrty, priepasti a ponory. Táto lokalita sa volala Zlosten a odtiaľ sme navštívili ponor potoku Subbata, ktorý je typickým slepým údolím. Voda prepadáva do priepastovitej jaskyne s pekným portálovitým ukončením do veľkej hĺbky. Dá sa však zostúpiť až na dno, odkiaľ pokračuje ponor medzi balvanmi ešte asi 120 m. Potom pokračujeme líniami závrtovej až k priepasti Ledenika. Priestory tejto známej priepasti klesajú do hĺbky -247 m, ale dĺžky 1 111 m. dá sa však zostúpiť ako do väčšiny bulharských priepastí tohto typu až na dno takmer bez technických pomôcok. Neďaleko odtiaľ, taktiež na dne mohutného závrta leží ďalšia známa priepastovitá jaskyňa Akademik -155 m.

Športovo-alpinistická skupina navštívila hlbokú priepasť Krvavata lokva. Aj táto priepasť vznikla v sivých vápencoch asi 150 m nad výraznou suchou dolinou a je založená na systéme tektonických línii. Nenápadné ústie priepasti klesá na humusový kužel. Odtiaľ niekoľkými stupňami na úzkych puklinách pokračuje cesta 40 m hlbokou dvojstupňovou studňou. V spodnej časti tejto studne je kritický bod, lebo tu kyvadlovým pohybom treba trafiť do otvoru v náprotivnej stene studne. Odtiaľ úzka puklina vedie do dost' priestrannej chodby, ktorou v hĺbke -140 m končí zatiaľ priepasť. Okrem tejto, navštívila skupina aj 2 malé bočné priepasti. Na ich dne sa nachádza množstvo netopierov a iných malých obratlovcov. K zážitku skupiny patrila aj veľká balkánska búrka, ktorú všetci statočne prekonali v teréne.

Večer usporiadal predseda miestneho sovietu a zároveň predseda turistického zväzu oficiálne stretnutie s jaskyniarmi a s predstaviteľmi mesta. Oboznámil nás s históriou mesta, rozprával o ťažkom živote jeho obyvateľstva za tureckého útlaku a o bojovom vlastenectve za slobodu. Naznačil nám aj súčasný život, veľké perspektívy a možnosti, ktoré mesto má v rozvíjaní priemyslu aj turistického ruchu. Bol to veľmi srdečný a príjemný večer. Boli tu nadviazané priame kontakty pre plodnú spoluprácu s bulharskými jaskyniarmi. Večierok nás presvedčil o tom, že v Bulharsku máme mnoho dobrých priateľov a jaskyniarov.

IV: trasa:

Kotel - Ormutag - Pobiti kamni - Varna - Zlaté piesky - Kavarna - Kaliakra - Tjulenova pesčera - Mamaia

Ráno 21.9. 72 lúčime sa s mestom Kotel, kde z pôvodne plánovaných troch pracovných dní os tal len jeden, ale patrilo medzi najkrajšie a najpríjemnejšie, aké sme v Bulharsku prežili. Navštevujem ešte oblastné múzeum v Kotli, kde predávajú prírodovedné exponáty, najmä vzorky hornín z okolia, skameneliny, archeologické nálezy, ďalej predstavitelia živočíšnej ríše tejto bohatej kotelskej prírody. Navštevujeme aj súčasť múzea, vzorový dom s typickou starobulharskou architektúrou a zariadením. Naši hostitelia nás zaviedli aj do ručnej tkalcovne kobercov, kde šikovné ženy a dievčatá zhotovujú svetoznáme pestrofarebné koberce. Rozlúčili sme sa s našimi novými priateľmi a opúšťame mesto Kotel, opúšťame vnútrozemie, naša cesta vedie k pobrežiu Čierneho mora, do Varny. Od mesta Ormutag na-

beráme opäť východný smer. Prechádzame len mierne zvlnenou krajinou charakteru pahorkatiny. Ideme cez väčšie priemyselné mesto Šumen, kde leží aj známe mesto Pliska, kde sa zachovali pozostatky na staré bulharské cárstvo, t. j. obdobie ešte pred tureckým vpádom. Pliska bolo hlavným mestom Bulharska v 8. až 9. stor. Tesne pred Varnou sa zastavujeme u zaujímavej prírodnej lokality - Pobiti kamni alebo Kamenný les. Vztýčené kamenné stĺpy, ako dajaké trosky gréckeho chrámu robia dojem, ako keby ich postavila ľudská ruka. Na vznik a vývoj týchto zaujímavých útvarov sa ešte nenašlo spoľahlivé vysvetlenie, ale všetky teoretické úvahy sa zhodujú v tom, že sú morského pôvodu.

Po prehliadke tejto lokality sa posúvame do neďalekej Varny a odtiaľ na Zlaté piesky, kde sme sa ubytovali.

Po namáhavom programe vo vnútrozemí bol venovaný deň odpočinku, ktorý sme využili na prehliadku pobrežia, návštevu Varny a kúpanie v mori. Večer sme sa aj rozlúčili s milým a sympatickým Ing. Raduševom, ktorý nás sprevádzal a podstatnou mierou prispel do zdarného priebehu našej cesty po Bulharsku. S melódiou jeho obľúbenej východoslovenskej pesničky : "A ja taká čarna" lúčime sa s dobrým priateľom, ktorý si nás všetkých dokonale získal svojim priamym a bezprostredným chovaním.

Poslednou zastávkou našej expedície do Bulharska bola krasová oblasť čiernomorského pobrežia, na sever od meste Kavarna, kam nás zaviedli dvaja jaskyniari z Varny - N. Velev a G. Nikolov. Pobrežie je tu budované paleogénnymi a neogénnymi sedimentmi a sú to vápence, vápnité pieskovce a zlepenice. Sú pekne uložené horizontálne a len veľmi málo sú

zvrásnené s miernym sklonom na sever. Z mesta Kavarna sme sa priblížili až k morskému pobrežiu na polostrove Kaliakra. Malý, ale výrazný výbežok do mora je budovaný sarmatskými organogénnymi vápencami, ktoré sa striedajú s piesčitými polohami. Skalné klifové pobrežie padá kolmo do mora výškovým rozdielom 70 - 80 m. V rôznych úrovniach nad morskou hladinou vznikli malé jaskyne, ktoré sú výsledkom pôsobenia abrázie a korózie morskej vody. V jednej takej jaskyni je umiestnená aj kaviareň a vedľa nej malé múzeum s archeologickými vykopávkami, väčšinou však len zo stredoveku. Na skale je vybudovaná známa pevnosť z 13.- 14. stor., odkiaľ je pekný výhľad do širokého okolia. Dnes z pevnosti ostali iba žalosťné trosky.

Mnohými schodmi zostupujeme až k morskej hladine. Na pobrežie neustále doráža príboj a podmýva ho. Silné vlny a šumenie vody úžasne podkresľujú toto nádherné ovzdušie.

Odtiaľ sa presúvame na sever do dediny Tjulenovu, kde sa taktiež nachádzajú jaskyne morského pobrežia. Aj tu je zrázne morské pobrežie, aj keď nie tak vysoké ako na Kaliakri. Sú ale budované z tých istých hornín ako tam. Opúšťame malý jednoduchý prístav dediny Tjulenovu a chodíme po pobreží. V 30 metrovej stene abrázneho pobrežia vznikli neustále sa narážajúcimi príbojmi pekne vymodelované tvary, skalné mosty, osamelé vežovité útvary, ihlany a mnoho iných príbojových jaskýň a previsy. Tieto jaskyne sú väčšinou už zdokumentované - prezrádzajú nám naši bulharský priatelia. Sú to však len pomerne malé jaskyne, dlhé len niekoľko málo metrov. Chodíme po morskom pobreží a pozorujeme pekné scenérie, ktoré vytvorila morská voda. Na skalách sedia

mlčanliví rybári a vytrvale lovia malé rybky z burácajúcej vody, naraz až 5 hákmi. Vo vápenci morského pobrežia sú početné skameneliny a veľké vložky aragonitových kryštálov. Jeden takýto väčší kus berieme domov do expozície MSK o zahraničnom krase.

Hlavným cieľom našej cesty v tejto oblasti je navštíviť najdlhšie z týchto abráznych jaskýň - Tjulenuvu pesčeru, severne od obce Tjulenuvo. Táto abrázna jaskyňa je založená na pukline dĺžky okolo 70 m. Atraktivitu jaskyne stupňuje aj skutočnosť, že je prístupná len od mora, preto si musíme sadnúť do malých nafukovacím člnov a veslovať po nekludnej hladine k ústiu jaskyne. Úzky vchod sa vo vnútri rozširuje a strop vystupuje vyššie. Vytvára sa tak sieň šírky 10 m, dĺžky 30 m a výšky 4 m. morská voda zasahuje až sem a vytvára v jaskyni malé jazero. Na konci jaskyne je malá piesková lavica, kde sú stopy ležovnísk po oddychujúcich tuleňoch.

Tu sa vlastne skončila expedícia, vyčerpali sme program a nastúpili sme niekoľkohodinovú cestu domov do vlasti. Po krátkej zastávke v meste Šabla ešte v ten deň sme sa presunuli do Rumunska. Ubytovali sme sa v známom prí-morskom stredisku Mamaia.

V. trasa:

Mamaia - Ploiești - Sinaia - Brašov - Tirgu Mureș - Cluj - Debrecen - Miskolc - Jesenské - Liptovský Mikuláš

Ďalší deň 24.9.72 sme sa presunuli z Mamaie do Rumunských Karpát a ubytovali sme sa za veľmi studeného a chladného horského počasia v campu u Brašova. Ďalšia trasa viedla do Cluje, kde sme sa opäť ubytovali v campu nad mestom. Sme už blízko konca našej dlhej

cesty, zajtra už budeme doma v Československu.

Ak máme hodnotiť výsledky cesty, ktorá prešla viac ako 4 000 km, musíme konštatovať, že splnila poslanie, ktoré si vytýčila. Získali sa skúsenosti v organizovaní takýchto výprav, v technickom vybavení kolektívu a taktiež sa preskúšali terénne práce a súčinnosť jaskyniarov pri hromadných akciách v ťažších podmienkach. Toto podujatie, prvé takéto v rámci SSS, si kládlo veľké nároky na početný, ale veľmi rôznorodý kolektív. Časté presuny a dlhé vzdialenosti, veľké fyzické a psychické nároky preverili zdatnosť každého člena. Expedícia bola dobrou prípravou pre organizovanie podobných výprav. Účastníci videli krasové javy v odlišných geologických a klimatických podmienkach a to na vápencoch rôzneho druhu. Bol natočený aj krátky film z priebehu cesty, mnoho farebného a čiernobieleho fotografického materiálu. Získali sa vzorky hornín, ktoré reprezentujú typické horniny navštívených krasových oblastí a ktoré obohatia expozíciu MSK o zahraničnom krase. Veľmi významné bolo aj spoločenské poslanie výpravy. Účastníci sa stretli s predstaviteľmi bulharskej speleológie, s dobrovoľnými jaskyniarimi bratského štátu. Všade nás vítali srdečne a vychádzali nám v ústrety pri ukazovaní krásnej bulharskej prírody. V neposlednom rade aj výprava mohla šíriť dobré meno jaskyniarstva na Slovensku a nadviazať aj kontakty k plodnej spolupráci v budúcnosti. Jaskyniarstvo v BLR je dobrej úrovni a veríme, že spolupráca v najbližších rokoch bude užitočná pre jaskyniarov oboch krajín.

— — —
/ Príspevok bol vypracovaný s použitím pracovných hlásení niektorých účastníkov výpravy a správy RNDr. Mittera z MSK./

Mamutia jaskyňa - najdlhší jaskynný systém sveta

Pri príležitosti 6. Medzinárodného speleologického kongresu publikovali a priniesli so sebou americkí speleológovia zaujímavú pôdorysnú mapu dosiaľ zameraných častí jaskyne "The Flint Mammoth Cave". Táto obrovitá jaskyňa sa nachádza v štáte Kentucky v Národnom Parke Mammoth cave v USA. Jaskyňa je u nás známa pod názvom Mamutia jaskyňa. V súčasnej dobe boli zhromaždené všetky dosiaľ známe a prístupné kartografické aj iné údaje. Tieto materiály a to aj z minulých období boli naprogramované a spracované progresívnou technickou metódou v computerovom elektronickom počítači. Takto získané výsledky, obrisy jaskynných priestorov computer priamo kreslil do prehľadného topografického plánu. Získal sa tak celkový prehľad o priebehu a mohutnosti jaskynného systému.

Na rube publikovanej mapy popisujú autori okrem iného aj chronologický priebeh výskumu jaskyne a to už od prelomu nášho storočia. Najvýznamnejšie výsledky boli však dosiahnuté dňa 9.9.1972, kedy sa podarilo výskumníkom objaviť prirodzené podzemné spojenie dvoch susedných jaskýň, menovite Flint Ridge Cave Systém (139,9 km) a známej Mammoth Cave (93,2 km). Vytvorila sa tak dosiaľ najdlhšia jaskynná sústava sveta, dĺžky 232,5 km a bola pomenovaná ako The Flint Mammoth Cave Systém. Posledná platná najväčšia dĺžka jaskyne

však bola dosiahnutá ďalším výskumom ku dňu 1. 8. 1973, teda tesne pred odchodom amerických speleológov na kongres k nám do Československa. Táto posledná hodnota je 252,5 km a bola taktiež spolu s dokumentáciou predložená kongresu k schváleniu. Ukazuje sa však už teraz, že toto číslo ešte nebude poslednou hodnotou. Geologická situácia tohto krasu dáva reálne, predpoklady k ďalším objavom a predĺženiu sústavy až do 500 km!

Napriek speleologickým výskumom na tejto lokalite v rokoch 1902, 1912, 1936 a 1938, intenzívne odborne fundovaný výskum sa začal až roku 1957, kedy Národná Speleologická Asociácia tu vytvorila svoju odbornú bázu v podobe miestnej sekcie, ktorá po vybudovaní potrebnej výskumnej a technickej kapacity sa ujala komplexného výskumu. Roku 1972 J. P. Wicox sumarizoval všetky doterajšie práce a výsledky na výskume jaskynnej sústavy a považuje ich za maximálnu činnosť v existencii organizácie. Sám študoval a vyhodnotil geomorfologické pomery tejto krasovej oblasti a označil ju za vysoko špecifické prostredie pre vytvorenie podobných mohutných sústav.

PhMr. Štefan R o d a

A k t u a l i t y

Filmový festival Interspeleologia film 1973

V rámci 6. Medzinárodného speleologického kongresu 1973 uskutočnil sa v Olomouci aj filmový festival so speleologickou tematikou. Divákom a festivalovej porote sa premietalo 34 vedeckých a dokumentárnych filmov a to skutočne z celého sveta. Na ocenenie filmov bolo vypísaných niekoľko cien, ktoré filmová porota rozdelila medzi jednotlivých autorov takto:

Cenu ČSAV získal francúzsky film "La vie souterraine"- o živote v podzemí. Umožnil nahliadnuť do podzemného laboratória a zoznámil nás s využitím vedeckých metód a dosiahnutými výsledkami. Film nadviazal na tradíciu dobrých francúzskych krátkych filmov hlavne z oboru biológie. Cenu rektora Univerzity Palackého získal vynikajúci americký farebný film "Riddle of the Mayan Caves" - o záhadách a rituálnych obradoch v jaskyniach Mayov. Náš film "Československé jaskyne" bol ocenený cenou vypísanou KNV Ostrava. Cenu Ms NV Olomouc získal opäť francúzsky film "Sauvetage en grotte" - s neobyčajne dôležitou tematikou záchranných akcií v jaskyniach. Piatu cenu poskytli Uničovské strojárne seriálu "Karst" od juhoslovanských autorov, kde pútavou formou a pedagogicky presvedčujúcim spôsobom podávali základné znalosti o zákonitostiach krasu. Československý o prieskume priepasti Barazdaláš v Slovenskom krasu bol tiež ocenený a kolektív jeho autorov získal zvláštnu finančnú odmenu KNV Ostrava.

Okrem uvedených víťazných filmov videli sme celý rad veľmi zaujímavých a pôsobivých filmov, za ktoré porota udelila mnohé čestné uznanie, napr. delegátom z NSR, Rumunska, USA a Bulharska. Vzhľadom k rôznorodosti filmov, rozhodla sa porota hodnotiť všetky predvedené filmy rovnako bez rozlíšenia a kategorizácie filmov na profesionálne, či amatérske alebo filmy pre kiná či televíziu.

Nové jaskynné maľby v Španielsku

V zemi najviac jaskynných malieb a kresieb - v Španielsku, objavili sa nedávno nové ukážky. Skupina španielskych študentov z Univerzity v Barcelone objavila pri terénnych prácach nové jaskynné kresby v jaskyniach severne od Barcelony. Už predbežný výskum ukázal, že tieto kresby sú neobyčajne staré a preto aj cenné. Ich vek odhadujú až na 50 000 rokov. Niektoré výjavy zobrazujú jelene. Objav je prvý tohto druhu v tejto časti Španielska, nakoľko ostatné slávne španielske jaskynné kresby sa vyskytujú v iných horských oblastiach.

Nehoda v jaskynnej priepasti v Českom kráse

V októbri t. r. opäť vzrušila verejnosť správa o úsilí zachrániť život mladého človeka v jaskyni, ktoré však v tomto prípade skončilo šťastne. Išlo opäť o prípad, kedy nerozvážnosť a neznalosť terénu zbytočne zamestnalo desiatky obetavých záchranárov viac ako 24 hodín. Táto priepasť sa volá Bezmenná a nachádza sa v lomovej stene lomu Žabka v tesnej blízkosti komplexu Koněpruských jaskýň v Čes-

kom krase. Priepašť má hĺbku okolo -27 m a bola objavená až roku 1966. Pre neobyčajne úzke časti bola pokladaná jaskyniarimi za ťažkú a nebola preto tak často navštevovaná. Na nešťastie túto priepašť si vybrala a navštívila skupina, nikde neorganizovaných amatérov z Kladna a Prahy. Keď pri lezení v spodných partiách zistili úbytok vzduchu a ťažkú dýchateľnosť, chceli sa panicky vrátiť rýchlo na povrch, ale posledný lezec, 17-ročný Ján Taimr ostal visieť bezvládne na lane. Našťastie v blízkosti pracovali riadni členovia Krasovej sekcie TIS Praha, ktorí mohli okamžite započat' so záchranou. Záchranná akcia trvala celú noc a druhý deň za spoluúčasti zalarmovaného požiarnického zboru, banskej záchrannej čaty, pracovníkov barounskej nemocnice, ale najviac obetavých pražských jaskyniarov, ktorí v krátkej dobe sa dostavili k priepašti. Postihnutý bol nakoniec vytiahnutý a s ťažkým šokom a pohmoždeniami dopravený do nemocnice.

Aj tento prípad varuje a nabáda na rozvážnosť a serióznú prípravu prieskumných akcií. Je potrebné organizovanie dobrovoľných jaskyniarov doriešiť tak, aby nemohli neorganizovaní a často naprosto nepripravení amatéri - turisti realizovať podobné prieskumné práce v jaskyniach. Samotný priebeh príliš ťažkopádnych záchranných prác nás zase núti zamyslieť sa nad organizáciou špeciálnej záchrannej čaty pre speleológiu.

Archeologické nálezy v jaskyni u Trieste

Speleológovia z Trieste objavili v nedávnej dobe v malej talianskej jaskyni v provincii Vicenza fosílnu ľudskej kosti. Ich vek sa od-

haduje až na 1800 rokov, čiže z doby medenej. Súčasne boli objavené aj fragmenty z keramiky a hroty šípov, zhotovené z kameňa.

Poľskí jaskyniari do priepasti Pierre Saint Martin

Ako vždy, ani teraz nechýba v Spravodaji SSS správa o ďalšej výprave poľských jaskyniarov alpinistov do niektorých svetových krasových oblastí. Dvanásťčlenná skupina z Turistického Akademického Klubu vo Wroclawi vydala sa na zdolanie, v súčasnej dobe najhlbšej priepasti sveta Pierre Saint Martin v Pyrenejach v španielsko - francúzskom pohraničí /- 1.360 m podľa posledných údajov/. Cieľom výpravy je tejto neobyčajne náročnej lokality a pochopiteľne aj nájsť ďalšie možné pokračovanie, k čomu geologická stavba aj tektonika okolia nasvedčujú. Ako je známe, podobnej bulharskej výprave sa nepodarilo dosiahnuť dňa. Poľskí jaskyniari chcú prekonať súčasné dno a organizujú túto expedíciu v spolupráci s osvedčením britskými jaskyniarmi.

/M.E./

Prírastky speleologickej knižnice

MSK

August - október 1973

ČSSR

- Exkurzný sprievodca A- 2 / 6. medzinárodný speleologický kongres/
 Exkurzný sprievodca A- 3
 Exkurzný sprievodca B- 1, B- 7
 Exkurzný sprievodca B- 2
 Exkurzný sprievodca B- 3
 Exkurzný sprievodca B- 4
 Exkurzný sprievodca C- 1
 Skřivánek, Fr.- Rubín, J.: Caves in Czechoslovakia
 Slovenský kras, XI/1973
 Československý kras, č. 24/1972
 Studia geographica, č. 35/1973
 Speleologický věstník, č. 1/1972
 Schmidt, Z.: Geologické expozície špecializovaných ústredných slovenských múzeí
 Speleologický klub, Brno
 Pantheon of Czech Speleologists
 Mineralia slovaca, č. 2,3
 Krásy Slovenska, č. 9, 10, 11/1973
 Archeologické rozhledy, č. 4. 5/1973
 International Speleology- Abstracts of Papers, 1973
 Bulletin of Interspeleologia, č. 1- 9/1973
 Geologickí průzkum, č. 1- 9/1973
 Slovenská archeológia, č. 1/1973
 Informačný bulletin, č. 2/1973
 Czechoslovakia- Land and People
 Blažek- Demek- Macka: ČSSR- Land, Volk, Wirt-

shaft in Stichworten

Acta geologica et geographica UC- Geologica
25/1973

Sborník československé společnosti zeměpisné,
č. 3/1973

Geografický časopis, č. 3/1973

Novinky literatury - Geologie- Geografie, 1/73

Spravodaj SSS, č. 2/1973

Lidé a země, č. 8, 9, 10/1973

Ochrana přírody, č. 5, 6/1973

Věstník ÚÚG, č. 4/1973

Časopis pro mineralogii a geologii, č. 3/1973

Schmidt, Z.: Slovakia

Naučný geologický slovník N- Ž

Stratigrafické tabulky - příloha k Naučnému
slovníku

Demek, J.: Geomorfologie českých zemí

Svoboda, J.- Prantl, F.: Barrandien

Políšek, J.: Výšková půdní pásmovitost střed-
ní Evropy

Absolon, K.: Moravský kras I

Absolon, K.: Moravský kras II

Pamiatky - Příroda, č. 2/1973

ANGLIA:

Sweeting, M.: Karst Landforms

BELGIA:

Martynoff, D.: Le Spéléo- Secours Belge

BULHARSKO:

Rodopski peščernjak, č. 57/1973

FRANCIA:

Géze, B.: Lexique des termes français de Spé-
léologie physiques et karstologie / Sep/

GRÉCKO:

Burdon- Papakis: Preliminary Note of the Hydrogeology of the Almiros Springs Iraklion/ Crete

HOLANDSKO:

Speleo- Nederland, č. 1/1973

JUHOSLÁVIA:

Naše jame, č. 14/1972

Bilten Jamarsko sekcije P. D. "Železničar", št. 11/1973

Gams, I.: Slovinska kraška terminologija

Klemenčič, M.: Biblioteka in publikacije SAZU v letih 1952- 1971

Letopis SAZU, 23/1972

Trudovi na Geološkiot zavod na Soc. Republika Makedonija, sv. 15

Ivanovskij, T.: Tektoskiot sklop na terenoch pomegie Reakata Vardar

MAĎARSKO:

Geographica Medica. Č. 3/1972

Földrajzi Közlemények, č. 4/1972

Kósa, A.: Stages in the Development of Potholes in the Alsóhegyi Plateau

NDR:

Neue Museumskunde, č. 3/1973

NSR:

Natur und Museum, č. 8, 9, 10/1973

Natur und Heimat, č. 3/1973

Beiträge zur Höhlen- und Karstkunde in Süd-

westdeutschland, č. 1, 2/1973
 Der schlatz, č. 9/1973

POLSKO:

Speleologia, č. 2/1969, č. 1- 2/1970, č. 1-2/1971
 Kwartalnik geologiczny, č. 3/1973
 Tatarnik, č. 2/1973
 Rocznik Polskiego Tow. Geolog., č. 1/1973
 Wierchy, 41/1973

RAKÚSKO:

Die Höhle, č. 1, 2/1973
 UIS Bulletin, č. 7/1973

RUMUNSKO:

Guide to Excursion AB1, AB2, AB3
 Studii geologice si metagenetice in masivul
 eruptiv Gutii
 Studii pedologice IX
 Anuarul Institutului Geologic, vol. XL/1973,
 XLI/1973
 Mémoires, vol. XVII/1972

ŠPANIELSKO:

Espelo noticias, č. 4/1973
 Stopczyk, B.: Bizony z Altamiry

ŠVAJČIARSKO:

Stalactite, č. 1/1973
 Bulletin bibliographique spéléologique, č. 1/73

ZSSR:

Peščery Gruzii, č. 1, 2, 3, 4, 5
 Peščery, č. 10-11, 12-13
 Gvozdeckij, N.: Po zarubežnoj Evrope

Gvozdeckij, N.: Novije dannje o karste Altaja
 Dubljanskij, V. N.: Glubinnyj karst Ukrajin-
 skich Karpat I ich severnogo obramlen-
 je / Separát/

Dubljangskij- Smolnikov: Karstologo- geofizičes-
 kije issledovanija karstových polostej
 pridnestrovskoj padali i pokutja

Dubljangskij - Iljuchin: Vsled za kaplej vody

AUSTRÁLIA:

Records of the South australian Museum, č. 9,
 10, 11, 12, 13, 14/1972- 1973

KANADA:

Cahiers de Géographie de Québec, č. 41/1973

KUBA:

Serie Espeleológica y carstológica, č. 28/70

PUERTO RICO:

Monroe, W.: The Karst Features of Northern
 Puerto Rico / Separát/

Monroe, W.: Stratigraphy and Petroleum Possi-
 bilities od Middle Tertiary Rocks in
 puerto Rico / Separát/

Monroe, W.: Tectonic Contrast between Nort-
 hern and Sothern Puerto Rico / Sep./

Monroe, W.: High- level Quarternary Beach De-
 posits in Northwestern Puerto Rico

USA:

Bulletin of the NSS, č. 4/1970, č. 3/1972

NSS News, č. 7, 8/1973

Natural History, č. 7, 8/1973

O b s a h

	str.
Ďalší zostup do priepasti Ohnište.....	3
Nová jaskyňa v Belanských Tatrách	6
Oprava.....	9
Štúdijná expedícia SSS do krasových oblastí Bulharska.....	10
Mamutia jaskyňa - najdlhší jaskynný systém sveta.....	27
Aktuality.....	29
Prírastky speleologickej knižnice MSK za august - október 1973.....	33
Obsah.....	38

SPRAVODAJ
Slovenskej speleologickej spoločnosti
č. 4/ 1973

Vydalo Múzeum slovenského krasu, Liptovský
Mikuláš v rámci vnútroústavných informácií
pre spolupracovníkov v náklade 600 kusov

Tlač : Tlačiarne SNP Liptovský Mikuláš

Do elektronickej podoby previedla
štud. Prír. fakulty UPJŠ Lorková